

STATYBOS AIKŠTELĖ ANT STALO

Liucijus Suslavičius

Didžiulis daugiaašis autokranas kelia aukštyn perdenginio plokštę, šalia ekskavatorius krauna į savivartį iškastą gruntą, o truputį atokiau automobilis su betono maišyklės „kriaušė“ manevruoja, stengdamasis privažiuoti prie pamatų duobės. Aplink – žmonių figūros su statybininkų šalmais ant galvų...[prastas didelės statybos vaizdas, tiesa? Ne visai – visa statybietė neužima ir pusės rašomojo stalo, nes tai tik mastelyje 1:87 padaryta diorama. Kranas, automobiliai, statybininkai, pastato elementai – tai vis Vokietijos firmų, aprūpinančių kolekcionierius šio mastelio modeliais, produkcija, panaudota, kad sukurti miniatiūrinę statybos aikštelę su visais jai būdingais elementais ir technika.

Savaeigių statybinių mechanizmų ir specialių automobilių modeliai nėra dažni gausybėje lengvųjų automobilių, sunkvežimių, autobusų modelių aibėje. Net karinės technikos modelių ir tai siūloma kelis kartus daugiau. Tai ne pernelyg mažo kolekcininkų domėjimosi tokiais modeliais rezultatas. Priešingai, jie mielai pastatytų vitrinoje ar dioramoje dar daugiau ir dar įvairesnių modelių, tačiau ne kiekvienas gali sau leisti įsigyti statybinio mechanizmo modelį. Aš pavadinčiau juos modelizmo „High-tech“ pavyzdžiu, o aukščiausios klasės gaminyje ir kainuoja atitinkamai. Paimkime bet kurį mastelio 1:87 automobilio modelį. Iš ko jis susideda? Jei prototipas - lengvasis automobilis, tai modelis turi keturias pagrindines dalis: dugno liejinį, kėbulo liejinį, salono liejinį ir įstiklinimą. Dar pridėkime ašes ir ratus. Viskas! Atitinkamai ir formų tokiam modeliui pagaminti prireiks daugybės daugiausia penkių, na, jei dar yra kažkokios smulkios papildomos detalės – šešių septynių. Autobuso modelis technologiškai taip pat neką sudėtingesnis, kaip ir sunkvežimio. O paimkime bet kokį kranų modelį, tegu ir ganėtinai primityvų, kokius gamino buvusios VDR įmonės prieš gerus 30 metų. Jis turi važiuoklę, ant jos sumontuotą pasukamą kraninę dalį, judančią strėlę, kranų lynus imituojančius siūlelius, išvedžiotus taip, kad pasistengus kranas funkcionuotų – keltų kablį ar vietoje jo prikabinatą kaušą – greiferį, beje, irgi atsidarantį. O ažuvinės keturbriaunės kranų strėlės formą pagaminti – tai tau ne plokščią formelę su automobilio dugno ir važiuoklės imitacija išfrezuoti! Jei lengvojo automobilio modelį įgudę kinai - ten dabar gaminama dauguma vokiškų HO (1:87) mastelio modelių – sudeda per kokias 30 sekundžių, tai kranų modeliui surinkti reikės dešimties ir daugiau minučių. Miniatiūrinuose ekskavatoriuose gana tiksliai atkartota pakankamai sudėtinga strėlės ir kaušo koto judėjimo kinematika, leidžianti ne tik pasidžiaugti gamintojų išmone, bet ir atkurti dioramoje labai tikroviškas scenas.

Sekanti statybinės technikos modelių vystymosi pakopa tapo didelių ir mažų hidraulinių ekskavatorių modeliai. Juose dar daugiau detalių – papildomai atsirado hidrocilindrai su blizgančiais štokais, įvairūs hidraulinės sistemos šlangai. Modelio „darbinis organas“ turi kelis laisvumo laipsnius, tad modelį galima pastatyti bet kokioje, kad ir labai sudėtingoje, padėtyje, tiksliai atkurti norimą mechanizmo darbo proceso momentą. Geriausias pagal kokybę ir sudėtingumą HO mastelio statybinių mašinų modelius gamina firma „Kibri“, vieną kitą tokių modelių išleidžia ir kitos firmos, pavyzdžiui, „Wiking“. Be to, kai kada statybinių mechanizmų modelius ryžtasi pagaminti ir patys kolekcionieriai – pats turiu vieną tokių ratinio ekskavatoriaus E-305 modelį, prieš 20 metų įsigytą Maskvoje iš savo kolekciją išpardavinėjusio žmogaus.

Patys sudėtingiausi yra šiuolaikinių daugiaašių mobiliųjų kranų modeliai. Nors ir pagaminti nedideliu masteliu, jie vieni didžiausių HO modelių tarpe ir susideda ne iš 5-8 atskirų detalių, o neretai iš kokių 40-50 sudėtingos formos didelių ir mažų detalyčių. Be abejo, sudėtingiausia tokių modelių dalis – daugiasekcinė teleskopinė strėlė, neretai dar ir su ant galo uždedamu svyruojančiu ažūriniu antgaliu – „arkliuku“. Krano važiuoklė turi kelias ašis su pakabos imitacija, pasukamais ratais, ištraukiamas atramas stabilumui užtikrinti, uždedamus priesvorių blokus, strėlės viduje praeinančius siūlus, imituojančius tikrojo kran lynus. Ir vėlgi – tokių sudėtingų modelių gamyba nėra vien stambių modelių gamintojų prerogatyva. Gana sėkmingai nedideles tokių modelių serijas sugeba kolekcionieriams pasiūlyti individualūs gamintojai.

Visgi tokių sudėtingų modelių siūloma palyginti nedaug. Bene populiariausias statybinės technikos modelis – automobilis-betonmaišė. Juos gamina kas netingi – „Wiking“, „Kibri“, „Roco“, AMW, amerikiečių firmos. Suprasti galima – modelio važiuoklė ir kabina standartiniai, reikia tik pagaminti „kriaušę“ betonui maišyti ir kitus būdingus tokiems automobiliams mazgus bei detales. Palyginti nedidelis buldozerių pasirinkimas, bet ir juos gamina kelios firmos. Tad reikia tik trupučio kantrybės, ir statybos darbus ant stalo bus galima pradėti...